

—*— У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 27. МАРТА 1884. —*—

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 39.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дашу сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страни 60 ноћн. месечно. — Претплатна се штампа администрацији „Позоришта“, у матичном ставу, у Новоме Саду.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Друга нам комедија износи као главну особу опет девојку с идеалним назором о животу. То је Нађа Муронова, учитељица женске гимназије, кћи осиромашеног племића, који није ни за какав посао. Муронова је на представи, која је давана у корист сиромашних ученица гимназије, показала свој изврсни дар за драмску уметност. За то се сви њој клањају, а богаташица Ђелојарска, мецепа у сукњи, која је из суште таштине готова да расипа новце, хоће, да је уведе у више гувернијске кругове и да јој помогне, да дође на главну позорницу. Али Муронова не ће да јој се клања, па се опира њеној жељи, да се представи богаташу и „добротвору“, месном трговцу Журанину, који је научио, да приреди представу у славу доласка министровог. Муронова га највише дражи против себе тим, што оснива у вароши заједно с идеалним Каменским, мужем гимназијске управитељице, задругу за међусобно помагање за бедне грађане и занатлије. Разјарено, завидно „више“ друштво почне је бедити с непоштених дела, па како је и њезин отац у лакоумности својој узео новце од заљубљенога пуковничкога благајника и програо их на картама, то јој пропада глас. На гимназијској скупштини главни њезини непријатељи Ђелојарска и Журанин искључе је из учитељског збора. Управитељка завода брани је постојано, али бадава. После тога нуди „заматорјевши“ генерал Пружов остављеној девојци своју руку, али она, љубећи у души својој Каменскога, не прима понуде, већ одлази у Москву.

У комедији тој прта нам се свет онаког морала, по ком мрва подлости не шкоди, а попитење мора имати својих граница, којих

не смеју прекорачити мали људи. То је споразум са савешћу, али у место једне особе имамо пред собом цело друштво. Свршетак је комада веома сличан месту, које смо навели из глуме „Таленти и штоватељи“.

Сухово-Кобилин спада међу старије писце. Његово „Дјело“ написано још г. 1862. штампано је тек 1869. Цензура није допустила да се изнесе на позорницу.

То је тенденциозан комад, па за то не може бити више сликом садањега живота. Он је могао бити занимљив само онда, кад су биле још оне прилике, које су у њему напртане.

Сухово-Кобилин написао је само три комедије, односно трилогију, јер су два последња комада наставак првога.

Писац је чудњак, што му ипак није сметало, да напише с успехом комедију: „Свадба Кречинскога“, која се особито у провинцији још и сада у велико допада.

Кречински је препредени лопов, светска противуха најгоре врсте, али уз то веома окретан, кицош и играч. Пошло му за руком, да стече себи наклоност Лидочеке, кћери богатога властелина Муромскога, изврснога економа, али слабога центалмена, који је против своје воље био приморан од своје сестре, да станује неко време у Петрограду. Кречински му се, до душе, не допада, али поклоњени му лепи бичић, као и првејаност противухе, на брзо га савладају. Опомене суседа Нелкина, који воли Линочку, не могуше победити замамљиву лажљивост Кречинскога. Али овом прети сваки час опасност, да га одаду веровници, ако не по-плаћа бар главнијих својих дугова. За то по-можу свога пријатеља и покорнога слуге Ра-

спљујева, лопова просте врсте, узајми од своје заручнице драги камен, па га одмах заложи за неколико хиљада рубаља. Али при том послу насади лихвара: подметне му у кутијицу лажан камен, па је запечати тако, да каматник није могао опазити преваре. Тога дана у вече позове породица Муромскога заручника. Нел-

кин казује оцу девојчином, да је Кречински заложио драги камен своје заручнице. Кречинском је лако да докаже, да Нелкин лаже, и тера га из куће; али пре него што успе у свему, враћа се Нелкин с полицијом и каматником и затварају Кречинскога.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ј И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Марија Стјуартова“. Жалосна игра у 5 чина, од Ф. Шпилера. С немачког. — Гђа Милка Гргурова, члан краљевског српског народног позоришта у Београду, други и последњи пут као гост и г. Милош Цветић, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду, четврти и претпоследњи пут као гост.)

Друга и уједно опроштајна гостињска улога била је Милка Гргуровој Шпилерова „Марија Стјуартова.“ Несрећна краљица шкотска на дла-ку одговара индивидуалности велике наше уметнице и Милка је Гргурова одиста и појавом и игром била до најмање ситнице погођен лик „Марије Стјуартове“. У првоме се чину на уваженој гопчи јасно приметило, да има да се бори са окорном поднепозицијом, али се у трећем чину зато уметничка дивска снага њена у коштац ухватила са тим немилим гостом те га победоносно под ноге бацila. Гргурова се ту узвила до висина, до којих се ретко која уметничка душа уме да успне. Речи јој са уста теку бујно, пуно, уверљиво, у покретима јој влада мера и армонија,ничега ти ту нема ни сувише мало ни преко јего, кроз-све пробија оно достојанство-господско, мирно и неизнагђено, оно нешто, што бисмо канди најзгодније назвали урођеном ноблесом у уметности. Како се Милка Гргурова у трећем чину подигла у недоглед, тако је у томе недогледу, недомашају остала и у петоме. Онако се срдачно праштати са својима, онако са чисто светиљачком надмоћношћу благ прекор говорити, онако свечано-мирно полазити на губилиште — уме баш нарочито Милка Гргурова. Хвала јој те нам показа да уме. Нека се слободно похвали на огњишту своме уметничком, да је нас Новосађане очарала па нека без по јада опет амо по прилици бане, затећи ће нас спремне и вољне да уживамо, што Србин такву уметницу може назвати својом.

У опште је реприза „Марије Стјуартове“ била више него занимљива. Састао се ту јунак до

јунака. У један мах Мортимер Цветић, Лестер Ружић, Јелисавета Ружићка. Кога пре да гледаш, коме већма да се наклониш? На наш вештачки пар већ смо истрошили сав речник признања и уздизања. Јели им доста, ако са задовољством и оном врстом поноса, што свако осећа, кад је што честито његово, рекнемо, да њих двоје нико не потавни, нико у закутак не баци? Госту пак цећеноме иска је награда за савршену му игру то, што се на Мортимеру баш видило, како је сав блажен, сретан и пресретан што га се латно вештац степена Цветићевог. Г.

П О З О Р И Џ Т Е.

(Народно позориште у Загребу). У „Нар. Нов.“ од 3. априла читамо ово: „Међу највеличанственије слике из историје, о којима су читаве библиотеке написане, а ипак без успеха, да се сквати прави њихов значај, живот и рад, спада без сумње и загонетна Јованка Д'Аркова. Са свим је природно, да је и уметност прихватила те типове, који испу ни најкритичнијим историчарима посве јасни, те је од њих стварала, према разном схваћају, разне идеале и различне јунаке. Особито је јуначко срце, необично одушевљење, па трагични свршетак Јан Д'Аркове многе уметнике сију струкја побуђивао, да протумаче ванредни, готово са свим неразумљивим карактер те чудновате девојке, коју је властити народ својим причама и легендама заогрнуо у пламт мистичне чудотворке, потномагане самом мајком божјом. По тим причама и легендама, као и по историчким чињеницама, које су ипак саме по себи доста тамне, створило је више пејсника старијег и новијег доба своју Јованку Д'Аркову, но од свију таквих дела највише је позната Шпилерова трагедија „Девица Орлеанска“, коју нам је синоћ као последњу своју улогу приказивала гостиња гђа Собјескова.“

Према осталим делима Шпилера „Девица Орлеанска“ спада међу слабија дела тога немач-

кога генија. Предмет је томе без сумње више крив него сам песник; карактер, који песник у својој души неможе тако пречистити, да му пред очима лебди јасан и разумљив, доследно велики и доследан човек, неможе се никад обратити онако, као што се на пример може Валенштајн, који је вазда велики, но вазда схватљив и вазда човек. Зато је и Шилер запао у потпуну романтизам, који на оном месту почиње бивати смешан, на коме почиње тешко схватљива ексалтација и природна невероватност. Разуме се по себи, да је тај романтизам данас, у доба неверовања у надприродне елементе, у доба реализма, још теже пробаван и у читавом свом обсегу више смешан него узвишен, па се за то данас „Девица Орлеанска“ и мање приказује а више чита. Зуб времена подроџао је романтичну величину Шилерова дела.

На нашој позорници није се давала „Девица Орлеанска“, како нам се чини, од кад је гђца Собјескова отишла из Загреба. Она ју је ето опет изнела на позорницу пре, него што ће по ново отићи из Загреба. Је ли успела? Није успела већ за то, јер немамо друштва, које ће могло врсно приказивати велико трагично дело, као што је „Девица Орлеанска“. То се јуче очевидно доказало. Ип „прве сиље“ нису своје за даће решиле као што ћи се бар од њих могло очекивати, а епизодисте као да су се натицали, који ће бити гори и неспретнији. У таквом друштву кретала се гђца Собјескова доста тешко. Но она је учинила што је могла и готово више, но што смо од ње очекивали. Необизирући се на предигру, она је кроз прва три чина у све већој прогресији показивала, да располаже великом драматичком силом у оним сценама, у којима се те сиље највише тражи. Но читав нејасни конгломерат значаја Јованкина није умела гђца Собјескова приказати доследно и веројатно — јер га напојен ни сам писац није створио потпуно доследним и веројатним, а најмање так јасним. Јованка је у свом одушевљењу за велика дела своје отаџбине и свога краља јунакиња, која својим духом потреса и заноси све око себе, а чим говори о другим стварима, или о себи, она је готово наивна девојчица са села, која као да нема ни о чему на свету правога појма. Одмах за тим опет је надахнута пророчица, која пред својим духовним очима јасно види, што ће се и како догађати у будућности. Ту је смесу тешко разумети и кад се чита, још ју је далеко теже приказати, приказати тако, да би се показао скончан утисак. Гђци Собјесковој особито не полази за руком елеменат најважнији, но девојку необично одушевљену, која верује у своју вишу мисију, приказала је она знатном вештином и довољном снагом. Ипак

у читавој улози „Девице Орлеанске“ нема призора, у којима би се моментана страст или узпламтала чувства елементарном или бар великом силом изражавала; а баш у таквим призорима показала је наша гостиња до сада своју највећу вештину. У последњем чину, у тамници, где се душевна аукција пење готово до елементарне сиље, имала је ипак гђца Собјескова прилике, да својој вештини даде мања. Само је, жалибоже, тај призор сам по себи тако неверојатан, да га човечији разум не прима. Скрушену, покајну, самозатајну девицу, која ћутећки сноси највећу неправду свога народа и краља, приказала је гђца Собјескова трагичном мирноћом и великим достојанством.

Према томе ако и није успех био потпун, гђца Собјескова може с њим ипак бити задовољна, јер је у већини сцена опет доказала, да је вештакиња, која ћи нам била преко нужна на хрватској позорници; једном речи, да је успела онолико, колико се данас у „Девици“ даде успети. — Општинство је своју гостињу одликовао живажним одобравањем и многим изазивањем, а иза трећег чина био јој је предан веома леп лавор-венац са врпцама.

Особито похвално пеможемо овај пут истакнути ни г. *Фијана* (краљ) ни г. *Мандровић* (Талбота), а најмање г. *Милана* (војвода бургундски). Доста је добар био г. *Сајевић* (Дивоа), а лепим и складним приказивањем одликовала се гђца Драгица *Фријденрајхова* (Аgnеза), коју само још од посљедица болести где сада дах издаје. Лопте се неможе испита речи ни о гђи *Сајевићи* (краљици). У опште бар госпође науче улоге на памет, што је господи обично доста тешко².

² (Народно позориште у Прагу.) На прашком народном позоришту представљала се 28. марта оригинална опера „Невеста месинска“ од Зденка Фибића и јако се допала. Текст је израдио професор Отокар Хостињски по шилеровој драми. Музика је са свим у вагнеровом духу и правцу. — Од новијих дела приправљају се за представу ова: „Краловна Барбара“ (Краљица Варвара), од Ј. Г. Колара, „Завист“, од Јарабека, хисторијска шаљива игра „Ноц на Карлштајње“ (Ноћ на Карлштајну), од Врхличког, компичне опере „Женихове“ (Простиоци), од Коваровића и „Попелка“ (Шепељуга), од Роксолоног.

(Народно позориште у Загребу.) Читамо у „Н. Нов.“, да је гђца Собјескова поклонила позоришном пензионом фонду 20 фор. а. вр., али да није примила понуду позоришне управе, која је хтела, да је уврсти у број редовних чланова загребачког народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

39. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА А
У КОРИСТ ЦЕЛЕ ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 27. МАРТА 1884.

ПРВИ ПУТ:

ЛУДВИГ ЈЕДАНАЕСТИ.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО КАЗИМИР ДЕЛАВИЋ, С ФРАНЦУСКОГ ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е:

Лудвик XI., краљ француски	ЦВЕТИЋ.
Карло, краљевић	Барбарић.
Херцег Немурски, краљев рођак	Димитријевић.
Тристан, врховни судија	Милосављевић.
Оливје	Марковић.
Гроф Дре, великаш	Бурђевић.
Филип Комин, министар	И. Станојевић.
Марја, његова кћи	Л. Хадићева.
Коатје, краљев лекар	Лукић.
Пустиник	Суботић.
Штитоноша	Ралић.
Рикардо	Љ. Станојевић.
Марцел	Димић.
Фаншон	Л. Петровићева.
Марта	Т. Лукићка.

Вратар, трговац, војник. — Француски и бургундски витези. — Трговци. — Војници. — Два свештеника. — Стража. — Народ.

Г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског народног позоришта у Београду последњи пут као гост.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места задржати за ову представу, нека се изврши тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 12 са хата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.